

Για το μυθιστόρημα του Παύλου Μουρουζίδη «Ήττα και Περηφάνια – Η Ναυμαχία της Σφηκιάς», εκδ. Γράφημα

Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται στην παρέμβαση – ομιλία που έκανε ο Νίκος Δινόπουλος κατά την παρουσίαση του βιβλίου του Παύλου Μουρουζίδη στην Κοζάνη τον Ιούνιο του 2021. Ταυτόχρονα αποτελεί και μια πολιτικοσυνδικαλιστική σύνοψη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το βιβλίο.

Γράφει ο **Νίκος Δινόπουλος**

Η απεργία στη ΔΕΗ το 1988 ήταν μια σημαντική απεργιακή μάχη και η **κατάληψη του ΥΗΣ Σφηκιάς** ήταν ένα κομβικό στιγμιότυπο, στην ιστορία του ταξικού εργατικού κινήματος και της ταξικής πάλης στη χώρα μας, κι αυτό είναι που θέλει να αναδείξει και αναδεικνύει το βιβλίο **«Ήττα και Περηφάνια, Η Ναυμαχία της Σφηκιάς»**.

Η σκληρή πολυήμερη απεργιακή σύγκρουση με την επιχείρηση και το αστικό κράτος ήταν το σωρευτικό αποτέλεσμα της διάψευσης των προσδοκιών της **«Αλλαγής»** που διακήρυττε από την νίκη του το 1981 το ΠΑΣΟΚ. Η πολιτική διολίσθηση της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ από το σοσιαλδημοκρατικό συμβόλαιο της **«δίκαιης αναδιανομής»** των εισοδημάτων και η στροφή

στην εφαρμογή των πολιτικών του νεοφιλελευθερισμού, στοχεύοντας στη μείωση των κρατικών δαπανών, την μείωση των μισθών και την μεγιστοποίηση των κερδών του κεφαλαίου με ένα σκληρό πρόγραμμα λιτότητας για τους μισθούς, την κοινωνική ασφάλιση και τις κοινωνικές υπηρεσίες παράλληλα με μεγάλες ανατιμήσεις σε βασικά κοινωνικά αγαθά, είχε σαν αποτέλεσμα δραστικές πολιτικές, κοινωνικές και συνδικαλιστικές διεργασίες.

Μετά τις εκλογές του '85, η **Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου** της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ για το **πάγωμα των μισθών** προκάλεσε τη **διάσπαση της ΠΑΣΚΕ** και την ανατροπή των συσχετισμών στη ΓΣΕΕ, στις ομοσπονδίες και στα συνδικάτα. Άμεσα, καθαιρέθηκε δικαστικά η πλειοψηφία και **διορίστηκε φιλοκυβερνητική διοίκηση στη ΓΣΕΕ** από το Πρωτοδικείο Αθήνας. Άλλη σημαντική συνέπεια της διάσπασης της ΠΑΣΚΕ το '85 ήταν και η **ίδρυση της ΣΣΕΚ** το '86 που διαμόρφωσε νέους συσχετισμούς στη ΓΕΝΟΠ, που έδιναν τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων για αγωνιστικές κινητοποιήσεις.

Σ' αυτό το πλαίσιο ο Πάυλος Μουρουζίδης στο μυθιστόρημά του, αξιοποιεί τα πραγματικά γεγονότα και χτίζει πάνω τους τη μυθοπλασία της απεργιακής μάχης. Ένα δύσκολο εγχείρημα που το τελικό αποτέλεσμα δικαιώνει την προσπάθειά του, προσθέτοντας μετά τα **«Σκαρπίνια»** ένα ακόμα έργο στην **εργατική λογοτεχνία** και μια χρήσιμη παρακαταθήκη από την ιστορική εμπειρία των ταξικών αγώνων. Περιγράφει αναπλάθοντας με έντονες εικόνες την πραγματικότητα, αυτή που βιώνουν οι εργαζόμενοι, χωρίς να την ωραιοποιεί. Συνυπάρχουν όλα. Η πίεση του κοινωνικού περίγυρου, οι προσωπικές σχέσεις που δοκιμάζονται, η αποφασιστικότητα και η επιμονή των απεργών για αγώνα μέχρι τη νίκη, οι ανασφάλειες, η αγωνία, οι συνέπειες της οικονομικής αιμορραγίας, οι φόβοι, οι αμφιβολίες, όλες οι αντιφάσεις και τα συναισθήματα που βιώνουν οι εργαζόμενοι σε μια σκληρή πολυήμερη απεργιακή σύγκρουση με την επιχείρηση και το αστικό κράτος.

Τι πυροδότησε αυτή την απεργιακή σύγκρουση; Το '88, στα αιτήματα της ΓΕΝΟΠ για ΕΣΣΕ που θα αναπληρώνει μέρος από τις απώλειες στο εισόδημα των εργαζομένων, η διοίκηση απαιτεί την αποδοχή νέου μισθολογίου που δίνει και τις αυξήσεις που όμως προβλέπει - επιβάλλει τη **σύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα**. Ένα σύστημα αμοιβών -«μέριτ σύστεμ»- που στην πράξη συνέδεε την αμοιβή της εργατικής δύναμης με την ατομική απόδοση και την **αποσύνδεση των μισθών από το κόστος ζωής**. Με τα κλιμάκια της ΕΣΚ στους εργασιακούς χώρους, μιλώντας ανοιχτά στους εργαζόμενους πως όντως το νέο μισθολόγιο δίνει αυξήσεις, αναδείξαμε πειστικά τις συνέπειες στο νέο σύστημα αμοιβών. Οι εργαζόμενοι με τη μαζική συμμετοχή τους στην απεργία, αλλά και από δηλώσεις τους στον τύπο της εποχής αντιλαμβάνονταν πως η εφαρμογή της σύνδεσης του μισθού με

την ατομική απόδοση θα ήταν η αφετηρία για την εφαρμογή του στο σύνολο της εργατικής τάξης και των εργαζομένων. «Το ζήτημα είναι πολιτικό», η σύνδεση του μισθού με την παραγωγικότητα «οδηγεί στην εξάρτηση από τον εκάστοτε εργοδότη, διευθυντή της επιχείρησης» δήλωναν στις εφημερίδες της εποχής οι εργαζόμενοι.

Από τις αρχές του Μάη ξεκινούν επαναλαμβανόμενες απεργίες. Σ' αυτή την απεργία έχοντας ξεπεράσει την «**αγωνιστική απεργοσπασία**» της ΠΑΣΚΕ, η συμμετοχή ξεπερνάει το **90%** στο Λεκανοπέδιο και ο σχεδιασμός για την έξοδο μονάδων από το δίκτυο υλοποιείται, παρ' ότι οι εργασιακοί χώροι αστυνομοκρατούνται από τα ΜΑΤ.

Κυβέρνηση και διοίκηση κλιμακώνουν την καταστολή. Μαζί με τη βία των ΜΑΤ, την παρουσία εισαγγελέων στους εργασιακούς χώρους, τις δικαστικές αποφάσεις που κήρυσσαν τις απεργίες παράνομες, πληθαίνουν οι διώξεις συνδικαλιστών και εργαζομένων με διαθεσιμότητες, πειθαρχικά, απολύσεις στο νότιο σύστημα και επεκτείνονται και στο βόρειο σύστημα.

Η αδιαλλαξία επιχείρησης – κυβέρνησης στα αιτήματα των απεργών και η απαίτηση οι εργαζόμενοι να αποδεχτούν το νέο μισθολόγιο, ο πολυήμερος απεργιακός αγώνας και η ένταση αυτής της απεργιακής σύγκρουσης αναδεικνύουν τη σημασία της, γιατί στην ουσία **τόλμησε να ανατρέψει το συνολικό σχεδιασμό** της κυβέρνησης στο ζήτημα **των εργασιακών σχέσεων**. Με πολιτικά και πειστικά επιχειρήματα για τις συνέπειες που θα είχαν για τους εργαζόμενους οι δραστικές αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις ήταν, κυρίως, οι λόγοι που η απεργία είχε μεγάλα ποσοστά συμμετοχής και κέρδισε την αλληλεγγύη πολλών και διαφορετικών δυνάμεων γύρω της. Ανατρέχοντας στον τύπο της εποχής, παρά τις συνεχείς αναφορές στα προβλήματα που δημιούργησε η απεργία στην κοινωνία, δεν βρίσκονται αντιδράσεις κοινωνικού αυτοματισμού, βασικό και διαχρονικό μέσο συκοφάντησης των απεργιακών κινητοποιήσεων.

Κι αυτό γιατί:

Το διεκδικητικό πλαίσιο της απεργίας ήταν σαφέστατο στους στόχους που έθετε και υπηρετούσε όντως -στο δια ταύτα- τα συνολικά συμφέροντα της εργατικής τάξης, του κόσμου της εργασίας και δεν διακηρύσσονταν απλά ρητορικά ή να προκύπτει μέσα από συνειρμικούς συλλογισμούς.

Σημαντικό και κρίσιμο στοιχείο το γεγονός πως οι ταξικές δυνάμεις της ΕΣΚ κέρδισαν την ιδεολογική – πολιτική ηγεμονία μέσα στην εργατική τάξη και στους εργαζόμενους.

Στην αποφασιστικότητα που επέδειξαν «τα επαναστατικά στοιχεία [που] αντιπροσωπεύουν την τάξη στο σύνολό της, [που] είναι το πιο υψηλά ανεπτυγμένο σημείο της συνείδησής της με τη συμφωνία ότι παραμένουν με τη μάζα, μοιράζονται τα λάθη της, τις αυταπάτες, την απαλλαγή από τις πλάνες της»^[1], και των εργαζομένων που έχουν «πεισθεί από την ίδια τους την πείρα»- για μάχη έως τελικής πτώσης^[2], επιτυγχάνοντας να «μεταδώσουν» αυτή την αποφασιστικότητα στους ταλαντευόμενους, να κερδίσουν -τουλάχιστον- την «ευνοϊκή στάση» των αδρανών· και έχοντας πλήρη επίγνωση πως ιστορικά καμιά ταξική μάχη δεν δόθηκε με αντίπαλο μόνο την εργοδοσία και την κρατική εξουσία (ΜΜΕ, καταστολή, δικαιοσύνη και έχοντας τη στήριξη όλων των κοινωνικών ομάδων), αντιμετωπίστηκαν αποφασιστικά η απεργοσπασία και οι απεργοσπάστες.

Συνοψίζοντας: είτε στην πολιτική, είτε στο συνδικαλισμό για μια ουσιαστική παρέμβαση στα ζητήματα που εξελίσσονται στη συγκυρία, για κάθε κόμμα, οργάνωση, παράταξη ή συνδικάτο, έχοντας σταθερό τον πολιτικό στρατηγικό στόχο, για τη νίκη απαιτούνται: **οργανωμένες δυνάμεις μέσα στους εργαζόμενους, συνελεύσεις με ζωντανή λειτουργία, καλά σχεδιασμένη πολιτική συμμαχιών και η εφαρμογή μιας ευέλικτης τακτικής στη δράση για κάθε ζήτημα στόχο, για κάθε αίτημα στόχο.**

Πάνω σ' αυτά τα πραγματικά δεδομένα χτίζει τη μυθοπλασία του ο Παύλος Μουρουζίδης και τα περιγράφει με έντονες εικόνες, ιδιαίτερα την κορύφωση της απεργιακής σύγκρουσης, την κατάληψη του ΥΗΣ Σφηκιάς που πρακτικά έθεσε εκτός λειτουργίας όλα τα φράγματα του Αλιάκμονα.

Ο τίτλος του μυθιστορήματος δείχνει να είναι απαισιόδοξος. Όμως το να περιγράφεις αντικειμενικά την αντικειμενική πραγματικότητα δεν έχει να κάνει με την αισιοδοξία ή την απαισιοδοξία. Αντίθετα η επίγνωση της αντικειμενικής πραγματικότητας βοηθάει στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που καλείται να αντιμετωπίσει η εργατική τάξη στην πάλη της με το κεφάλαιο. Αυτή η **διπλή εμπειρία της νίκης και της ήττας**, είναι η παρακαταθήκη αυτής της απεργίας για το επαναστατικό εργατικό κίνημα, για τους επερχόμενους απεργιακούς αγώνες της εργατικής τάξης, των εργαζομένων και των συμμάχων τους. Και αυτό από μόνο του είναι αρκετό, πέρα από την απολαυστική γραφή και τις κυμαινόμενες συναισθηματικές εντάσεις και συγκρούσεις, για να διαβάσει κανείς **το ξεχωριστό αυτό μυθιστόρημα.**

Κλείνω με τους στίχους του Άγγλου ποιητή **Τζον Μίλτον:**

Τι κι' αν η μάχη χάθηκε
Δεν χάθηκαν όλα - η ακατάβλητη θέληση
Κι η μελέτη της εκδίκησης, αιώνιο μίσος
Και το κουράγιο ποτέ να μη σκύβει το κεφάλι
Ποτέ να μη λυγίζει:
Και τότε τι δεν μπορεί να νικηθεί;

---

[1] Αντόνιο Γκράμσι, Πολιτικά Κείμενα - Η γραμμή μας στο συνδικαλισμό: 9

[2] «Ποια είναι η σχέση των κομμουνιστών προς τους προλετάριους γενικά;

Οι κομμουνιστές δεν αποτελούν ένα ξεχωριστό κόμμα, που αντιτίθεται στ' άλλα εργατικά κόμματα.

Δεν έχουν συμφέροντα που ξεχωρίζουν από τα συμφέροντα του προλεταριάτου στο σύνολο του.

Δε διακηρύσσουν ξεχωριστές αρχές, που σύμφωνα μ' αυτές θα θέλανε να πλάσουν το εργατικό κίνημα.

Οι κομμουνιστές διαφέρουν από τα άλλα εργατικά κόμματα μονάχα κατά τούτο: ότι από τη μια μεριά, στους διάφορους εθνικούς αγώνες των προλετάριων, τονίζουν και επιβάλλουν τα συμφέροντα που είναι κοινά σ' όλο το προλεταριάτο κι ανεξάρτητα από την εθνότητα. Και από την άλλη, ότι στις διάφορες βαθμίδες ανάπτυξης του αγώνα ανάμεσα στο προλεταριάτο και στην αστική τάξη, εκπροσωπούν πάντα τα συμφέροντα του κινήματος στο σύνολό του.

Στην πράξη λοιπόν οι κομμουνιστές είναι το πιο αποφασιστικό τμήμα των εργατικών κομμάτων όλων των χωρών, το τμήμα που τα κινεί πάντα προς τα μπρος. Θεωρητικά, πλεονεχτούν από την υπόλοιπη μάζα του προλεταριάτου με τη σωστή αντίληψη για τις συνθήκες, για την πορεία και για τα γενικά αποτελέσματα του προλεταριακού κινήματος.

Ο άμεσος σκοπός των κομμουνιστών είναι ίδιος με το σκοπό όλων των άλλων

προλεταριακών κομμάτων: συγκρότηση του προλεταριάτου σε τάξη, ανατροπή της αστικής κυριαρχίας, κατάχτηση της πολιτικής εξουσίας από το προλεταριάτο», *(Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο)*.